

Ese in tóta
Samba'ta.
Pretiuu abon.
in Sibiu pe anu
3 fl. 40 cr., pe
1/2 anu 1 fl.
70 cr.

AMICULU SCÓLEI.

Pentru tóte
provinc. anstr.
pe anu 4, pe 1/2
a. 2 fl., pentru
princ. romane
pe anu 38, pe
1/2 a. 19 piast.

Facultatile sufletului*).

Simtiementulu moralu.

Dintre tóte fiintiele numai singuru omulu are puterea de a face abusu. Animalele se bucura de darurile naturei, fara insa a trece miediunile facultatiloru lor, si fiindu odata indetulate se oprescu: Dumnedieu, pentrucá se statorésca bun'a orenduéla comuna, a voitu cá dorintiele lor se se termine in satiu.

Din contra dorintiele omului sunt atatu de nemarginite, incatu nimicu nu le póte indetula, si incatu omulu simte indata trebuint'a de a le pune unu hotaru, acésta trebuintia este cea d'anteiu descoperire a simtiementului moralu care este in elu, si o prochiama prin regulamente si prin porunci anteiu in familia, pe urma in poporu si apoi in statu. Astufelu este inceputulu legii omenesci si politice, — lege santa insu candu este nedeseversita, pentruca ea da o dovéda despre libertatea nóstra legand'o, si despre judecat'a nóstra silindune la supunere.

Si este atata de adeveratu, ca natur'a omului cere aceste lantiuri, incatu popórele numai sub domnirea legii se civiliséza: cu catu acesta lege este perfectonata, adica cu catu ea lasa ventu libertatei in judecata, cu atata natiunea se face mare si puternica. Asiá fericirea poporeloru depinde dela perfectiunea legiloru politice, care nascu din simtiementulu libertatei nóstre, precum intiepleptiunea unui omu aterna dela desvoltarea simtiementului moralu, care este in elu.

Din acést'a se dovedesce, ca simtiementulu moralu este neaternatu de intielegerea nóstra, si ca elu ne poruncesce se facemu aceea ce trebue, nu pentrucá se fimu fericiti, ci pentrucá se meritamu de a fi fericiti.

Filosofulu de Koenigsberg dice: „Fa ceea ce te póte face demnu de fericire“. A se face demnu de fericire va se dica a luá singurulu drumu, care duce

la fericire, va se dica a implini tóte legile morale ale fiintiei nóstre.

Dar' cu tóte aceste fericirea pamentésca nu este adeverat'a séu neaparát'a urmare a implinirii legiloru acestora; asiá fiindu, apoi sufletulu, care ne deschide drumulu acesta, astépta o alta dreptate, care nu este dela pamentu, ci o resplátire, care pórtá in sine ideea unui Ddieu.

Cautandu scopulu legii morale, intalnimu puterea aceea, care numai ea singura i póte infintia promisiunile, si asiá éca ca chiaru dela anteiu pasi esimu din spatiu si din timpu! Sperantie noátre trecu marginele creatiunei, cá se ne inaltie pana la Creatorulu. Deci:

Simtiementulu moralu este o facultate a sufletului.

Simtiementulu moralu este cea d'anteiu lumina, care lucesce catra Ddieu.

Simtiementulu frumosului.

Tipulu frumosulu e nestramutatu, e vecinicu; elu se afla, pentruca fi avemu cugetulu si iubirea; cugetulu cá se ne indemnamu a-lu cautá, si iubirea, cá se ne facemu vrednici de alu privi.

Sufletulu nostru, luminatu de catra acésta facia din neuntru, dupa ce ilu cauta cu deamenuntulu, dar' inzadaru, in tóte lucrurile ce-lu incungiura aici josu, trece dintr'o lume 'ntr'al'a, dela marginitulu la nemarginitulu, si se opresce uimitu la piciórele Creatorului. Ddieu, dandune acésta facultate, ni se desvalea

Cautandu frumosulu, noi cautamu ceva care nu este pe pamentu; intramu intr'o lume in fiintia, intr'o lume, a carei icóna insovonita se odinesce in adunculu sufletului nostru.

Asiá simtiementulu frumosulu s'arata in negurile simtiuriloru nóstre, este cá o spartura larga in materia, ale careia tóte perspectivele se deschidu dela pamentu catra ceriu, dela timpu catra vecinicia. Deci:

Simtiementulu frumosulu este o facultate a sufletului si este a dóu'a lumina care lucesce catra Dumnedieu.

*) D. „educatiunea mamelor de familia, séu civilisatiunea genului omenescu prin femei“, de L. Aimé Martin, trad. in romanésce de J. D. Negulici.

Simtiementulu nemarginitului.

Totulu ne scapa pe pamentu, totulu ne vorbesce despre nimiculu nostru: viéti'a, se compune de nesce díle care numai sunt, si presentulu nu este altuceva, decatu viitoriulu care trece. Celu pucínu daca timpulu ar crutiá aducerile aminte despre noi; dar' nu, dupa rapirile de veselie si de durere vinu nebagarea in séma si uitarea. Fiinti'a nóstra se sterge pana si din memori'a nóstra; ne ducemu in bucatiele, si aceste bucatiele, ce cadu din dí in dí pe drumulu nostru, se desfiintieza cu catu inaintamu. Asiá trecutul móre, presentulu piere, si viitorulu este numai o sperantia. O sperantia! o muritorule! ecc'a tóta marirea ta! In midiloculu acestei lumi de peritiune, de fatia cu mórtea si cu uitarea, candu totulu se sfersesce impregiurulu teu, tu sperí o viétia fara finitu! Dicerea vecinicia nu 'ti spaimenta sufletulu; din contra elu respunde la acésta cu nemarginitulu, acestu simtiementu inaltu, care ne scóte din spatiu si din timpu, si ne rapesce in sinulu lui Dumnedieu.

Caus'a, ca nimicu din ce este marginitu nu póte implea sufletulu nostru, este, ca simtiementulu nemarginitulu se afla in noi.

Grozaviea ce ne intiparesce nimiculu, este o descoperire a nemarginitului.

Dar ce este nemarginitulu? tóte silintiele mele pentru alu putea intielege sunt zadarnice. Precatu 'mi este preste putintia de alu negá, pre atata si de a-lu intielege. Ceca-ce sciu, este ca afara de nemarginitulu nu este nimica, séu pentru a díce mai bine, ca totulu se cuprinde in nemarginitu. Condusu fiindu de acésta slaba lumina, punu a cifra, lenga care mai punu si altele ne'ncetatu: implu insfersítu nemarginirea cu cifrele mele; dar' in zadaru! caci acea suma, macaru in veci de ar totu cresce, se compune numai de lucruri marginite, si asiá ochii mei intelnescu totdeuna cele dóue capetue ale ei, inceputulu si finitulu. Atunci vederile mele se cofunda dirócóci si dincolo de dens'a: si nu gasescu nici inceputu nici sfersítu; ceeace cif'r'a gonesce, fara a putea vreodata ajunge, ceca-ce este inainte, ceca-ce este in urma, ceca-ce este pretutindeni si totdeuna, éca nemarginitulu.

Simtiementulu nemarginitului ne da ideea despre totu ce nu se póte prinde prin simtiuri; si infintieza pentru noi pe necunoscutulu.

Asiadora nemarginitulu nu se póte gasi nici in intindere nici in numere. Elu este terminulu,

principulu din care isvorescu tóte adeveturile si care tiene totulu, dar' fara a absorbi fapta sa; elu este unimea, elu este Dumnedieu.

Nemarginitulu este Dumnedieu! Asiadora tu pe Dumnedieu cauti, o! sufletulu meu! daca nimica din ce este marginitu nu te póte opri aici josu! Tu te desfaci de tóte veseliele pamentului, pentruca tóte aceste veselii au unu sfersítu, tu uresci ori ce hotaru, pentruca totu hotarulu este nimiculu. Tu te odihnescii numai in tine insuti, in acestu nemarginitu, care este mai presusu de tóte patimile nóstre, si care totodata este speranti'a ta lumin'a ta si satiulu teu.

Asiá omulu este punctulu de unire intre natura si creatorulu ei; totu ce elu simte mai presusu de dorintiele pamentesci, este o vestire a veciniciei. Natur'a ajunge la densulu prin intielegere si prin amoru; ear' elu ajunge la Dumnedieu prin simtiementulu frumosului si alu nemarginitului. Lantiulu inceputu pe pamentu nu se rupe; elu merge de se cufunda pana in ceriu. Deci:

Simtiementulu nemarginitului, este o facultate a sufletului si a trei'a lumina, care lucesce catra Dumnedieu.

(Vá urmá.)

Cateva puncte pentru invetiatori.

Spre a influintiá cu deosebire asupra educatiunei morale a tinerimei, pazirea urmatóreloru puncte sunt de neaperata trebuintia pentru totu invetiatoriulu:

1. Cunóscerea acurata a fiacarui scolariu si a relatiuniloru, in care elu traesce si ne'nterrupt'a tiene in vederé a acelora atatu in—catu si afara de scóla.
2. Prepararea désa pentru fiacare prelegere si intieserea de invetiaturi morale p'intre totu felulu de instruire.
3. Fiinti'a de fatia a invetiatoriului la adunarea scolariloru inainte de prelegere.
4. Rugatiune cu scolarii inainte si dupa prelegere.
5. Deprinderea in cantare prin imne morale.
6. Naratiuni morale bine alese.
7. Alegerea buna a testului pentru modelele de scrisóre.
8. Intrebarea despre cele citite, cu privire la asemene pasagiuri, ce desteptu simtieminte morale.
9. Alegerea buna a temelor scripturistice pentru casa si scóla.

10. Folosirea si aplicarea intemplerilor deosebite, cum: bóle, scumpete, morti, templari elementare etc., spre invetiatura coresponditoare si spre lucruri morale.

11. Désa aducere-aminte a scopului serbatorilor bisericesci.

12. Presinti'a si compartesirea invetiatorului la invetiatur'a religiunei, cum si la prepararea pentru sant'a Cuminecatura, si supraveghierea pentru cercetarea bisericeii.

13. Preferinti'a mai mare a copiilor morali, decatu a talentelor eminate.

14. Draptatea in pedepse si remuneratiune.

15. La esecutarea pedepsci, simtiementulu invederatu alu condurerii proprie.

16. Incungiurarea pedepselor desonoratóre, si ocolirea espresiunilor defaimatóre si a numelor de batjocura.

17. Atragerea désa a luarii aminte la natura, puterile si minunile ei.

18. Regularitatea, punctuositatea, in tóte lucrurile scólei.

19. Deosebita luare aminte la esirea scolarilor din scóla dupa finirea prelegerei.

20. Deprinderea scolarilor in tóte virtutile, anume in socialitate, politetia, curatienia, veracitate.

21. Dedarea in pazirea acurata a legilor scolastica.

22. Invetiatur'a despre scopulu si folosulu animalelor — datorintiele catra acele.

23. Oprirea scaldarii nesupraveghiate in lacuri si riuri.

24. Oprirea jocurilor si convenirilor comune a tinerimei de ambe secse.

25. Oprirea de a citi carti stricatióse si infintiarea de bibliotece scolastice comunale, spre a putea dá 'n man'a copiilor carti bune.

26. Intiparirea de sentintie si naratiuni morale.

27. Castigarea amórei si a respectarii copiilor si a parintilor.

28. Studiare cu silintia a invetiatorului pentru sine si adaparea sa din ce in ce mai mare nu numai in metódele de invetiatura, ci si in psihologia, fiziologia si pedagogica, caci aceste facu conditiunile de capetenia a influintiarii prosperitóre asupra educatiunei spirituale si corporale a copiilor.

29. Intielegerea invetiatorului cu parinti, rude-niile, tutorii, casenii etc. despre insusitatile copiilor si

despre observarile facute la densii, candu apoi invetiatorulu 'si aduna notiie in catalogulu seu despre eele aflate si face dispusetiuni cuvenite pentru indreptarile cerute.

Pedepsele trupesci in scóla populara.

Fara 'ndoiela se numera intre momentele cele mai neplacute in viéti'a scolastica, candu unu invetiatoriu este silitu a pasi la pedepse trupesci. Tóta pedéps'a este si fara de aceea veninu si otrava pentru docintele cu sentiu, tocma si candu ea sta din lucru mai nevinovatú, cum esirea afara, starea in picióre etc., si pedagogii cei mai multi cu nimica nu se ocupa mai seriosu cá cu intrebatiunea: „Cum se procedemu la invetiarea copiilor, cá pedepsele se devina catu s'ar putea mai de prisosu?“ Este adevratu, ca invetiatorulu i stau inainte si alte multe midilóce spre a face pe scolari ascultatori, diliginti si morali fara aplicarea falangei si a nuiiei. Daca 'si va pastrá unu aeru seriosu, daca va fi cu grige la glumele sale si preste totu in conversare cu scolarii sei, daca va fi consequentu in pretensiunile sale, daca nu va cere alta si mai multu, decatu ce si catu se póte asceptá dela natur'a copilaresca, daca precepe a face invetiatur'a sa atragutóre si lipitóre, daca laudele impartesite le face cu atata participatiune a sa, incatu lips'a aceleia se fia semtita cu durere de catra copilu, daca supraveghie copii cu conscientiositate mare in si afara de scóla, daca c' unu cuventu docintele scie a-si conservá respectarea si amórea scolarilor sei: atunci elu la partea cea mai mare a elevilor sei nu va avea trebuintia de pedépsa. Insa unde este omulu, care se fia perfectu in servitiulu seu, mai virtosu candu acesta nu-lu prea indulcesce si indestuléza in multe privintie? Si chiaru si bravii aceia, carii cu insufletirea lor stau departe preste despretiulu lumei, carii simtu, ca stau in servitiulu lui D-dieu si nu sunt sclavii lumei, inca si ei — 'si au órele cele rele, candu 'si pierdu rebdarea si comitu erori contra conducerii intieplete a copiilor si apoi trebuie se pedépsésca. Si acésta li se póte iertá cu atata mai virtosu caci au de lucru de multe ori cu copii stricati chiaru din cas'a parintiésca si pe care parinti incai intarita asupra invetiatorului cu cuvinte: „Se nu i te supui!“ »Se-mi spui numai mie, daca ti-a face ceva!“ etc. De multe-ori éراسi vinu insusi parintii de se róga a fi aspru, ma a le si pedepsi copii. Destulu ca in scóla nu va putea merge asia usioru fara

pedepse. Totuși se remanemu acumu la pedepsele trupesci, de cealalte am vorbitu și vom mai vorbi.

Trebue premisu, ca noi prin pedepse trupesci nu întielegemu acea tractare rea, pe care o afli mai în toate școlile noastre. Nu 'ntielegemu, că invetiatorulu se fia unu darabantiu totu cu vîrg'a a mana și în toate dîle se bata. Acela, care pôte a maltratá pe unu copilul, nu este invetiatoriu, caci unulu că acela s'eu n'are inima s'eu nu se pôte guverná, și atunci ar trebui se încépa a se pedepsi mai anteu pe sine. Insa pedepsele trupesci, daca ele cauta se fia, trebue aplicate asiá, că din ele nici odata se nu resara vr'o vatemare în trupu și sufletu. Nu se pôte negá, ca orice pedépsa trupésca pôte deveni periculósa. O mica atingere d. e. numai la unu degetu ranitu, pe care nu l'am bagatu în séma, pôte trage dupa sine urmarile cele mai rele; o singura palma usióra pôte s'aiba de urmare mórtea copilului, etc. Pedepsele trupesci sunt mai totdeuna periculóse, și ele sunt a se incungiuá precatu se pôte. Sunt periculóse, anteu pentru vatemarile trupesci, și adóu'a caci facu pe copii adesea cerbicosi, inderetnici, adica au efectulu contrariu dela celu a-sceptatu, atuncea candu se aplica reu. Dîseiu „adesea“, pentruca nu totdeuna e asiá. Daca invetiatorulu n'a insocitu pedéps'a data cu vorbe de condurere, daca n'au invederatu copilului și dup'aceea nedreptulu seu și meritarea pedepsei, ma daca 'n locu de aceste incepe și batjocuri, atunci ce mirare, ca pedéps'a are efectulu reu și copilului i sa adaosu prin aceea stricatiune. Prin asiá casuri devinu apoi copii cerbicosi, mintiuosi etc. mai virtosu daca sunt restaciati de acasa și candu și parintii incepu a le dá în buna, neaprobându nimica ce face cu ei invetiatorulu. Nici unu felu de patima, nici o mania infuriata, nici intaritatiune se nu obserbe copilulu la aeela, care i este modelu, în toate și la care are a se 'naltá și elu. Pedepsele cu patima rupu totdeun'a bucati insemnate din nimbulu acela alu invetiatorului, ce — că invetiatoriu cu influentia — nu trebue se-i lipsésca nici odata.

Insa desfi într'adeveru pedepsele trupesci sunt de mai multe-ori periculóse, în unele casuri ele nu se potu totuși incungiuá. Candu copilulu a ajunsu la o asiá trépta a stricatiunii, de nu mai are sentiu de onóre, de rusine, de frica, candu nu se mai pôte aduce la bine nici prin aplicarea altoru pedepse, nici prin amenintiari nici prin ademeniri: atunci nu remane decatu a aplicá și pedéps'a trupésca. Ea insa se nu fia aspra, caci daca se va repetá de cateva ori conse-

cuentu, va fi o buna medicina. Nu în aprigime, ci în consecintia jace atotuputintia ei. Mai departe ea n'are a remanea permanenta, cum facu unii invetiatori aplicandu-o cu anii mai toate dîle la unulu și același copilul. Invetiatorulu trebue a o sci întrebuí astufelu, că ea incurendu se devina de prisosu și copilulu se se indrepte. Cine n'o sci aplicá cu scopulu acesta, acela nice se nu pedepsésca, caci numai strica.

Adres'a

junimei romane studióse din Vien'a catra D. Mihaiu Cogalniceanu ministru presiedinte, spre a bineventá inaugurarea universitatii romane în Iasi.

Escelintia! Inaugurarea universitatii din Iasi ni-a implutu injm'a de bucuria, vedindu în aceea renvierea nationalitatii romane.

Nici unu poporu nu si-a castigatú esistintia nationala, fara sciintia; nici unu poporu nu s'a intaritu în viétia politica, fara simtiu de nationalitate, și propasire în sciintia. — Sciintiele sunt medilócele mai putinte, pentru cultur'a generala, și bunastarea materiala; și fara acesti doi factori, poporulu nu pôte propasi, nu-si pôte fundá unu viitoriu mai frumosu, nici pretiuí trecutul gloriosu.

Cultur'a generala face pe poporu se-si iubésca patri'a, — se-si stimeze natiunea, și se-si pretiuésca religiunea; se se sacrifice pentru aceste, că se fia consideratu în lume de o natiune brava!

Poporulu romanu nu e mai multu unu poporu fara viétia nationala, — astadi e o natiune în Europ'a. Natiunea romana trebuia se-si cuprinda o pusetiune démna între natiunile culte a le Europei, și la pusetiunea acést'a pôte ajunge mai alesu prin sciintie, éra la acestea prin redicarea instituteloru de cultura.

Celu mai de frunte institutu la o natiune e universitatea; nici ca se pôte cugetá o natiune culta, fara acést'a. Romanulu adi, cu ochi lacremandi, și inima plina de bucuria, spune Europei, ca a ajunsu se aiba, ce a doritu de seculi. —

Si pentruce n'a pututu se aiba mai, de multu? Au dóra nu i-a placutu sciintiele? Au dóra nu a fostu demnu de alta viétia mai gloriósa? — Istoria Romanimii, ne da la aceste, respunsuri chiare.

Dupa colonisarea romaniloru în Dacia, poporulu

celu mai cultu in acést'a parte a orientului, erau romani; atate monuminte, si atate date istorice, sunt martori autentici. — Invasiunea barbariloru, si luptele ne'ncetate cu acestia, nu numai ca-i impedeacara dela sciintie si arte, ma 'i si infransera si adeseori supusera, pentrucá se-i sterpésca cu totu. — Românulu inse n'a peritu; ap'a trece petrite remanu; — dar' si-a perdutu patri'a s'a propria si mare.

Constelatiunile politice, intrigele diplomatice, si forti'a celoru mai tari, au aruncatu curse Romanimii cá se fia pururea debila. — Nici nu putea se fia tare, candu principii romani purtau resbele intre sine, in locu cá se se unésca; — nici nu putea se nu fia debila candu principii straini i-au vindutu patri'a, — i-au nedusitu natiunalitatea, i-au demoralisatu religiunea, i-au denegatu cultur'a si i-au telharitu avuti'a!!

Si óre intre asia impregiurari, ce putea se faca serac'a Romanime? De nu ar fi crediutu in Ddieu, trebuiá se despere si se abdica chiaru si de viéti'a sa fisica, carea in tocma erá periclitata, cá tóte drepturile ei istorice si politice.

Inse lauda lui Ddieu, ca nu a lasat'o cá se ajunga la cele din urma, la minutulu de mórté. Ddieu a vrutu numai se cerce pe fiic'a sa, pe carea intru atata o iubesce, — si cercandu credinti'a ei cea adeverata, a aflat'o démna de o viéti'a mai frumósa, si de unu viitoriu mai mare, si i-a redatu medilócele esisintiei politice.

Se fia dara glorificatu, si prémariutu in eternu numele lui, la tóte semintiele pamentului, caci a deschisu pentru Romanime o epoca nóua, timpulu renvierii ei. — Astadi nu póte fi unu romanu, carele se nu 'si iubésca natiunea si patri'a, ce a credit'o dela stramosi, — carele se nu se unésca si sacrifice pentru viitoriulu loru; deci dara

Considerandu ca universitatea e institutululu celu mai salutaru pentru cultura, prin carea natiunea romana propasiesce in sciintia, si literatura;

Considerandu ca universitatea e institutululu, unde junii romani in patria potu capatá o crescere mai inalta natiunala, si aci mai usioru se potu immulti si perfectiuná pentru carierile societatii;

Considerandu ca in acestu modu se concentra puterile natiunii, cá se se intarésca in caracterulu natiunala, si asia se se razime pe sine insusi, — caci precum dice Blesson despre romani — „Tóta natiunea trebuia se se adape din fontanele sale proprie, — opiniunile altoru natiuni

numai se le cunósca, cá se proepteze asemene, éra nu egale, respective, acele ce convinu caracterulu natiunala; si in fine

Considerandu ca universitatea face unu nume frumosu si maretu Romanimii intrege. — Noi junii romani studiosi la universitatea si alte institute din Vien'a, venimu a dechiará bucuri'a nóstra, catra inaltulu ministeriu de invetiamentu, carele sub gloriós'a domnire a Mariei sale Dlui Alexandru Ion I, potu se produca o epoca nóua; venimu a spune reverinti'a nóstra tuturoru braviloru barbati, carii au staruitu pentru infiintierea universitatii; venimu a dice gratularea nóstra catra toti tinerii aceia, cati sunt fericiti a ajunge cande de cei mai vechi auditori a-i ei; si in fine venimu a descrie bucuri'a nóstra si catra totu poporulu romanu de dincolo de carpati.

Recomandandu-ne simtieminteloru gratiósé si binevointiei remanemu

Ai Eselentiei Tale Viena, 26. oct. 1860.

(Urméza 52 de subscrieri.)

Sciri scolastice.

Multu stimaté Domnule! Cetindu eu mai deuna dí »Amiculu Scólei« Nr. 11 alu jurnalulu nostru, ce nu potu retace, ci cu durere, debe satí marturisescu, ca dupa ostenelele mele puse in privinti'a edificarii scólei nóstre din Rechita, (ce cugetu in sa a fi DTale unu lucru ne cunoscutu) nu meritámu afi aratatu la lume de unu instruminte alu intunerecului; ci dincontra alu luminarii, din data ce eu miamu pusu tóta silinti'a cá poporulu nostru sasi edifice scóla pentru bunulu de comunu, — dicu: mirarea me cuprinsa, candu eu vedui cu ochii, ca chiaru eu asi fi unulu din ceice saru incercá a desmentá poporulu dela cultivarea si desvoltarea filorlu sei. O ce rola! o ce cutediare! dela unu docente intieptu numitu; — daca de asi fi eu chiaru inimiculu celu mai infuriatu alu docentelului Joane Blidariu, totusi pentru o persóna n'asi putea fi asia de nepriceputu si asia de reutaciosu, cá se me facu instrumentu de a aduce la intunerecu si perire pe o tenerime a unei cumunitati intregi. Dómne feresce!! acésta nu s'aru putea inpacá cu noscinti'a sufletulu meu. — Dee Dumnedieu in sa. se fie sf alti colegi de ai mei asiá indemnatori spre binele de comunu, precumu amu fostu si sumu eu, — apoi de buna seama, nu s'aru vaerá nici unu docente, — calu plóua in scóla, si ca nui ambla copiii la scóla, si asia, desiguru amu

putea dice, ca putem ave speranta de a ajunge la scopulu doritu. — Insa durere ca docentele mentionatu asiá tare s'a departatu de adeveru si de dreptate, — catu trebue sa stee lun'a pe locu, — daru ce e de facutu? Proni'a cea cereasca va respalti fiesce carui dupa faptele sale. Dice: „ca amu inmultitu predic'a in s. beserica cu contradiceri despre invatiatoriu si scóla; acésta e tocmai cu susulu in josu; de dicea, ca amu indemnatu poporulu prinu predica sesi edifice scóla, pentru cultivarea filoru sei, care inainte de a veni eu Paroch in Rechita erá de totu slaba, si de spunea luptele ce amu reportatu la edificarea aceliasi, — fresce ca docentele mentionatu de aceste to'te (cá unu lineru) nimicu nu cugeta; de spunea ca l'amu sfatuitu se pasiésca cu pruncii in scóla cu unu metodu mai cuvinciosu; si de spunea ca amu doritu pentru o comuna asia mare cá anóstra unu invetiatoriu mai calificatu, unde salariulu e acomodat pentru traiulu unui docente bunu, atunci de buna seama aru fi avutu totu dreptulu, — daru nu cumu vre domnia lui a esí la lume, cu scornituri góle. — In locu selu fiu aratatu eu lumii ca ce invetiatoriu harnicu e, si ce metodu possede in scóla cu pruncii; pentruca din manile lui prunculu meu celu abia de siepte ani trecutu, fu asia tratatu incatu 2 septemani jacandu in patu, n'a mancatu nici vorbitu, — Eta dera ce docente avemu! si cata ce metodu! — nu voi se me slobodu, mai de parte, — ci lasu sa judece fiecare omu cu mintea sanatósa despre noi ambii. —

Te rogu Dle, cu distinsa umilintia, pe responderea mea a subscrisului se bine voesci a pune aceste siruri ale mele in „Amiculu Scólei.“*)

Rechita, 2. maju 1861.

Jucu Nicolau.

parochialu administratoru in Rakitta.

Boemi'a. Locutiitorulu Boemiei respunde in diet'a tierii la interpelatiunea unui ablegatu in modulu urmatoriu: Ambe limbile patriei se aiba acelasu dreptu in scóla; unde se va dovedi o lipsa de cést'a ori ceea, din partea guvernului se va dá totu ajutorulu cuvenitu. Instructiunea speciala se se faca in limb'a poporului. Nemtii se invetie neintiesce, boemii boemesce.

Elu a provocatu pre consistorii, a intimpiná cu energia ori ce nelegalitati si ai implini ordinele sale cu scumpatate. Pionsori despre respingerea limbei germane se fi venitu si pana acuma in Leitmeritz, si elu se vede silitu a fi dreptu catra aceste manifestatiuni.

*) Éta le-am pusu intoema precum ni s'a tramisu. Se vedemu insa DDlor preoti si invetiatori, cá in locu de frecari neplacute se latimu si unii si altii lucrurile pacii si ale concordiei, avendu un'a si aceea si nazuéla: progresulu comunu, alu carui celu mai mare inemicu este discordi'a.

Scólele midlocia si gimnasiile sunt poftite a-si dá opiniunele, ca in ce modu ele aru putea se-si aléga mai bine limb'a instructiva fara periclitarea culturai si amesuratu referintieloru. In scólele reale superioére limb'a boema se se tracteze de studiu obligatu; pentru dóue catedre la universitatea deaici (specialitatile judiciare) s'a si scrisu concursu.

Materiale de instructiune.

Istori'a romana nationala.

(Urmare.)

§. 35. Mihailu III-le betiulu, 842—867.

Fiulu lui Teofilu fiindu micu, a domnit sub tutel'a mamei sale Teodor'a. —

Bogoru regele bulgaro-romanu, vedindu, ca legea crestina se latiesce, se crestineza si elu prin unu romanu, anume Teodosiu Cufara, si prin sor'a sa, odata captiva in urbe. — La acést'a multu l'a adusu si pictorulu romanu Metodi, carui 'i díse, se zografésca cas'a regelui cu ce vá fi mai infioratoriu, si atunei calugarulu pictoru facu judecat'a cea de pe urma, ce asia influintia mare avu asupra regelui, incatu delocu se boteza cu numele Mihailu (847). Bulgarii pagani se resclarau pentru ca se crestina, dar' elu stinse revolutiunea omorindu 52 din capii ei. —

In acestu timpu incepu (866) grecii a se inmultu totu mai tare pe lenga imperatii din Constantinopoiu; éra bulgarii a se impreteni cu Rom'a cerendu episcopi si preoti de acolo. — Fratii Cirilu si Metodi pro-pagara crestinismulu intre bulgari, dar' nascenduse dispute pentru supremati'a Romei séu a Constantinopoiului, ei trecu in Panoni'a botéza pe sloveni, si facu literele cirilice, cari mai tardiu (1437) se introdusca si la noi esilandu pe cele latine, strabune a le nóstre. —

Basilu Macedonu, unu romanu, carele fu ca pruncu de fét'i'a la batai'a cu Elód, vedindu catu de reu se pórtá imperatulu, 'lu ucide si se face insusi imperatu, fundandu dinasti'a basiliana pentru mai multi ani. —

§. 36. Basilu Macedoniu, 867—886.

Sub B. Macedoniu se aduná alu 8-le soboru ecumenicu, in Constantinopoiu in 869, — in care se escomunicá Fotiu pentru

ca se făcù cu puterea patriarhu. Acù se determinà, că țierele dela Dunare se fia sub patriarhulu Ignatiu, si in urmarea acestia preotii latini lasa pe greci in loculu loru, si esu din țieri. —

Mihailu regele bulgaro-romanu, dupa ce scóse ochii fiului seu mai mare, (pe care 'lu puse inca in viétia pe tron) pentruca partinea paganismulu, face pe Simeonu fiulu seu de urmatoriu si se calugeresce. —

§. 37. Leone VI. Intieptulu, 886—911.

Leone, fiulu lui B. Macedoniu complinesce corpulu legiloru inceputu de tatalu seu, si 'lu da in 60 de carti.

Ungurii pefugati de pacinatii dela Donu, se stabilira la Dnipro, Dnistru Prutu si Seretu. Simeonu regele bulgaro-romanu, necajindu-se pentru vamele multe, ce se incarcá pe negutiatorii lui mergendu la urbe, pléca cu óste si bate (887) pe imperiali, éra cazariloru, carii érá in ajutoriulu imperatului li taia nasurile si asia 'i tramite la imperatulu. — Imperatulu tramite atunci pe ducele Scleru cu luntrii la Dunare, ca se duca daruri unguriloru veniti, si se 'i indemne a supra lui Simeonu. Scleru face atunci legatura (888) cu Arpad si Cusanu ducii unguriloru, si Arpad tramite pe Leuntica fetiorulu seu, cá se atace pe bulgari dela spate, pre candu Eustatiu cu flota si Niciforu pretorulu pe uscatu batu pe Simeonu carele fuge in Durosteru. —

Simeonu delocu face pace cu cei imperiali, carii se retragu, apoi tramitendu soli la pacinati face legatura cu ei in contra unguriloru. In acestu modu Simeonu si pacinatii incursera in tienutulu unguriloru, ucisera tóte familiere loru fugarindu pe acei, carii érá intru custodi'a loru. — Ungurii fugu peste Carpati, si se asiédia la funtile Alutei si Marisului, unde mai érá unu fragmentu de huni, si laolalta forméza deacù poporulu secuescu; éra ceialti unguri venindu dela resboiu si aflandu loculu loru (Etelköz) desiertatu, trecura pe Prutu in susu la Galici'a, (889) sub ducele loru Almu. Domnulu din Galicia, cá se se scuture de ei 'i indemná se tréca prin padurea Hovosiu, in alta țiera, unde e riulu Tis'a, Crisiu, Muresiu, Temesiu si Dunarea si carea țiera — dicendu-le — ar fi fostu a lui Atila, dar' acù

locuiescu in ea vlachi (romani) cu pastorii loru si bulgari si slaveni. — Ungurii audiendu laudandu-se țier'a nóstra, trecu din Galici'a aci totu in acelu anu. Dupa mórtea lui Leone intieptulu a urmatu in tronulu imperatiei resaritene Alisandru, fratele seu. —

§. 38. Alesandru II., 912 si Constantinu VII., 912—920.

Alisandru primì solii lui Simeon, carele doriá se face pace; dar' batjocurindu-i atítia pe bulgari, carii delocu se si pornescu cu óstea in contra imperatului. Acest'a inse móre mai nainte de lupta, si 'i urméza Constantinu Porfirogenitulu, fiulu lui Leone intieptulu.

Constantinu fiindu inca tineru cadidù sub tutel'a socerului seu, Romanu Lacapenu, carele facendu-se sociu in imperiu, redica si pe trei fii a-i lui de augusti. Védiendu imperatulu ca acesti'a domnescu fara de elu, se puse a scrie istori'a bizantina. —

Abia pefugà Simeonu pe unguri din Dacia inferióre si acuma se asiédia pacinatii, confederatii lui de mai nainte de catra Dnipro. — Unu altu poporu barbaru peste stramosii nostri! (915). Deórece Simeon gefuiá Traci'a si amanuntia capital'a, imperatulu tramite pe Ion Boga cu daruri la pacinati cá se-i castige penru imperatulu. — Pacinatii au plecatu, vediendu inse ca ducii imperatului se sfadescu, ei se rentórsera a casa, si atunci se asiediara in Dacia inferióre cu totul, si infransera corelatiunile stramosiloru nostri cu Simeonu, deórece pana aci romanii avura ducii loru proprii sub clientel'a lui Simeon. —

§. 39. Romanu Lacapenu, 920.

Dupa retragerea totala a lui Porfirogenitu, Romanu domnesce singuru. —

Simeonu tramite pe ducii Caganu si Minicu in contra imperialiloru, si pe acesti'a 'i bate taiandu pe multi mari si aprindiendu Stenulu, si in 922 cuprinde Odrinulu. — In anulu viitoriu Simeonu amanuntia capital'a pradandu prin Macedoni'a, apoi la țiermurile Cosmidului chiamandu pe imperatulu léga pace cu elu pe naia. -- Simeonu móre lasandu de urmatoriu (927) pe Petru fetiorulu seu mai mare.

Romanu se scóla asupra lui Petru, éra

acest'a cere pace, dorindu a se casetori in famili'a imperatésca. — Imperatulu s'a invoitu si a datu pe Mari'a nepót'a sa, — éra fratii lui Petru anume Mihailu si Ion se calugerira, si pe candu regele se intorcea din Peg'a dela nunta aflà o revolutiune escata de fratii lui, dar' curendu o infranse. Stefanu fetiorulu lui Romanu, esiléza pe tatalu seu (944); — éra Constantinu Porfirogenitulu ne mai suferindu abusurile cumnatiloru, apuca insusi frenele imperatíei (947) si i baga in monasteriu. —

Unu unguru a nume Bolosudu venì la Constantinopoiu, si imperatulu fiindu-i nasu 'lu botezà, facù patriciu, si 'lu darui imperatiesce. Giul'a fiulu lui Norc'a carele erà duce in Daci'a centrala, se botezà a semene aici, si duse pe Jeroteiu monachulu de episcopu unguriloru, si asia latiendu-se crestinismulu intre unguri s'a mai infransu barbari'a loru si corelatiunile nóstre cu ei devenira mai amicabile. —

Ungurii in 958 pradéza Tracia, si pana la urbe robindu pe multi crestini. Imperatulu tramite pe Argiru si 'i bate apucandu dela ei prad'a si robii. In anulu viitoriu 'i bate Marianu Patriciu, si 'i sileisce cá se se retraga cu rusíne la a le sale.

Constantinu móre in 959, si 'i urméza fiulu seu Romanu II. —

§. 40. Romanu II., 959—963. Basiliu Bulgaroeton, 960.

Romanu II., dandu-se desmerdariloru, incoronà pe fiulu seu Basiliu, si frencle gubernarii le lasà lui Bring'a, — si Romanu II. móre in 963.

Petru regele Bulgariei face legatura cu imperatii tramitiendu pe Borise si Romanu fii sei de óstatici in capitala, si móre in 963. — Dupa mórtea lui fratii Davidu, Moise, Aronu si Samuilu, fetiorii unui comite de vitia romanésca, incepu o revolutiune politica in Bulgari'a, si in acestu modu redica famili'a loru pe tronulu Bulgariei pentru mai multi seculi. Precandu romanii din Daci'a superióre incepu a avé patria comuna cu ungurii, éra cei din cea inferióre cu pacinatii, carii in scurtu timpu se stingu de pe

feti'a pamentului, si romanii incepu o viétia noua natiunala si politica in patri'a stravechia, si in istori'a lumii.

(Vá urmá.)

Varietati.

Din scriptele lui Yung.

Visurile noptii ne sunt de órecare folosu, numai visurile ce facemu destepti ne vatema. De cate ori amu facutu dio'a planuri de fericire mai curióse decatu visurile cele mai sparióse! voiamu se impreunu lucruri nepotrivite si se infiantiezu nefiant'a. Ticalosulu! imi promiteamu placeri statornice pe teatrulu celu schimbatoriu alu luméi; dile senine si linistite in midiloculu chinuriloru vietii si o fericire neclintita pe valuri tulburate. In ce universu amagitoriu se trandaviá tine-retele mele! cu ce fetie stralucitóre depingému tóte lucrurile de 'mpregiuru! Totu erà pentru mine frumosu, totu imi asverlea radie de veselie, totu mi se infaciosiá sub chipulu celu mai amagitoriu, natur'a intréga 'mi zimbiá si schimbandu-si ornamentulu me facea se uitu ca 'su muritoriu in sinulu placeriloru ce se lantiuiau nemarginitu. Cu ce bucuria mandra me preambulamu in midiloculu maretíului locasiu ce fantasi'a-mi unelise; dio'a de mane erà pentru mine unu viitoru fórte departatu. Asemenea cu vermele de matasa me sileamtu se me infasiuru cu panz'a ceá tiesuta de nebuni'a mea; ingrosiamu velulu ce se pusese intre mine si adeveru; asia perdiendu cu incetulu lumin'a lui, orbindume singuru, si terendume intru intunereculu placeriloru si a lenevirei me legamtu cu lantiulu machnerei si alu parerii-de-reu. Mareamu ratarcirile mele; lumea si inim'a mea uninduse fórte tare, se facusera nedespartite. Me nutreamtu cu zadarnic'a sperantia de a aflá aci fericirea . . . dá . . . fericirea, candu deodata m'am desteptatu de sunetulu celu petrundietoriu alu clopotulu de ingropare, care nu incetéza de a bate pe tóta dio'a si a tramite mii de ómeni la altariulu nesatiósei morti. Plinu de spaima cautu asupra-mi si me cutremuru vediendu, ca unu pasu amu se mai facu . . . unu pasu . . . apoi Dómne! amu se me desteptu airea! Ratarciri placute, placeri amagitóre, unde sunteti acum? Unde sunt palaturile cele aurite, plezmuite de a mea fantasia infocata si desiérta, in care sufletulu meu se desfatá cu mandria? Tóte au fostu visu . . . nalucire! . . . acum ce mi-a ramasu? Unu trupu de tierina, care din tóte parti se derapana. O! firele ce compunu locasiulu patangenului sunt mai tari decatu legaturile nóstre de fericire si viétia. Ne credemu nemuritori nu la fapte bune, ci la asupriri si la dobandirea placeriloru, si cea mai mica suflare — ne dobóra!

(Vá urmá.)